

N:o 8.

Ank. till Riksd. Kansli den 27 Febr. 1872, kl. 1 e. m.

Memorial, med hemställan om eftergift af en del utaf Kassaskrifvaren A. Bagges betalningsskyldighet till Riksbanken för af f. Kronofogden E. Gagner falskeligen skrifna lånehandlingar.

Uti en till Utskottet ställd skrift af den 11 sistlidne Januari har Kassaskrifvaren i Riksbanken Adolf Bagge, som till Riksbankens Diskontokontor inlemnadt åtskilliga der belånade skuldförbindelser, hvilka sedermera befunnits vara af Kronofogden E. L. G. Gagner falskeligen skrifna, anført: att Bagge, i följd af den ansvarighet, han tecknat för lånehandlingarnes riktighet, vore förbunden att hålla Riksbanken skadeslös för hvad banken för dessa skuldförbindelsers sammanlagda belopp, i kapital 81,427 riksdaler 26 öre, ej kunde utbekomma ur Gagners till konkurs afträdda tillgångar; att Bagge till en början, på grund af en uppgjord förteckning öfver Gagners tillgångar och gäld, hoppats att Riksbanken skulle utur konkursmassan utbekomma måhända betydligaste delen af sin fordran, och att Bagge, som, till säkerhet för fullgörande af sin betalningsskyldighet, till Riksbanken aflemnadt dels obligationer för 10,000 R:dr, dels skriftlig förbindelse att i den mån ske kunde tid efter annan aflemna ytterligare medel för betäckandet af möjlig brist i konkursmassans tillgångar, hoppats att med de redan lemnade obligationerna och de tillgångar, hvaröfver han för när-

varande hade att förfoga, jemte framtida arbete, kunna åtminstone till större delen afbörda sig ofvan nämnda ansvarighet; att emellertid, då, enligt hvad ett utaf sysslomannen i Gagners konkurs utfärdadt intyg utvisade, tillgångarne i konkursmassan icke torde lemna mer än högst 25 procents utdelning, eller omkring 20,000 R:dr, och Bagge således skulle hafva att till Riksbanken inbetala mer än 60,000 R:dr, denna förhoppning slagit fel, enär Bagge, utom redan nedsatta 10,000 R:dr och sitt lösörebo, icke i säkra tillgångar egde mer än ytterligare omkring 10,000 R:dr; samt att Bagge följaktligen, äfven om han vågade sätta lit till god arbetskraft och fortfarande tillfällen till särskilda inkomster, såge sig ur stånd att med sin ringa lön och ovissa andra inkomster kunna inom någorlunda beräknelig tid befria sig från en så stor skuldbörda. Då utkräfvandet till fullo af den ersättning, som Bagges å de falska lånehandlingarne tecknade ansvarighet lagligen tillförbunde honom, skulle icke allenast beröfva honom många arbetsamma års besparingar, hvilka han villigt hembjöd Riksbanken, utan äfven så mycket säkrare bereda honom fullständig timlig ofärd, som, innan denna hans ansvarighet upphört, all förhoppning om befördran inom banken vore honom afskuren, ville han, till undvikande af ruin för sig och sin talrika familj, anropa Riksdagens förskoning, i hvilket afseende han, förklarande sig beredd att, der sådant äskades, med ed betyga det han ej, förutom sitt lösörebo och redan hos Riksbanken nedsatta 10,000 R:dr, egde andra säkra beräkneliga tillgångar, än ytterligare 10,000 R:dr, hos Banko-Utskottet anhöll, det Utskottet ville hos Riksdagen göra framställning derom att, sedan han före utgången af innevarande år inbetalt 10,000 R:dr, förutom det redan nedsatta enahanda beloppet, han måtte erhålla befrielse från sin återstående, på ofta nämnda ansvarighet grundade skuld.

Efter anförande af dessa förhållanden i afseende på den betalnings-skyldighet Bagge iråkat, har han, uti sin ifrågavarande skrift, redogjort för de omständigheter, hvarunder han omhänderhaft de ifrågavarande lånehandlingarne, och hurusom upptäckten af deras falska beskaffenhet genom honom skett.

Öfver den af Bagge sålunda gjorda framställningen har styrelsen för Diskontkontoret, under den 2 i denna månad, afgifvit ett utlåtande, deri styrelsen, med åberopande icke allenast af den i Riksdagens revisorers berättelse för år 1871 gjorda anmälan om upptäckten af de utaf kronofogden Gagner begångna förfalskningar och bedrägerier samt de åtgärder, som i följd deraf blifvit utaf styrelsen vidtagna, utan äfven af hvad styrelsens den 15 nästlidne Januari till Banko-Utskottet afgifna berättelse i detta ämne vidare innehåller, erinrat och anført hurusom, vid den hos Stockholms Rådstufvurätt med Gagner hållna ransakning blifvit utredt,

att de hos Riksbanken belånade förbindelserna tillkommit sålunda, att Gagner å låneblanketter skrifvit dels, och till största antalet, diktade, dels verkliga personers namn såsom låntagare och löftesmän, samt att sedan, uppå Gagners begäran, hans skrifbiträde, regementsväbeln Per Algot Sjögréen, eller, i afseende å tre blanketter, kontorsskrifvaren å Gagners kronofogdekantor Ludvig Hörberg, efter särskilda af Gagner till dem lemnade skriftliga uppgifter, å hvarje lånedokument ifyllt lånesumman samt tiden, då reversalet skulle vara utfärdadt, äfvensom tecknat under låntagarens och löftesmännens namn såväl de af Gagner uppgifna hemman och taxeringsvärden som äfven, ehuru hvarken låntagare eller löftesmän kunnat vara tillstädes, borgensförbindelse och vittnesmening jemte egna namnteckningar, Gagner sjelf å embetets vägnar meddelat intyg, att låntagare och löftesmän voro vederhäftiga för de förbindelser de i afseende å lånen sig iklädt; hvaruppå de sålunda tillskapade dokumenten blifvit af Gagner öfversända till hans här i Stockholm begagnade kommissionär, kassaskrifvaren Bagge, som ombesörjt deras belåning i Diskontkontoret och till Gagner remitterat de därför utfallna lånemedlen; att Rådstufvurätten, genom utslag den 26 Augusti nästlidet år, pröfvat Gagner för de af honom begångna bedrägerier och förfalskningar, hvarom Rådstufvurätten ransakat, skyldig till laga ansvar, och tillika förpligtat honom att ersätta Riksbanken det belopp, som återstode oguldet på omförmälda, till ett antal af 60 st. hos Diskontkontoret belånade förbindelser, med 81,427 R:dr 26 öre, jemte 6 procent årlig ränta från hvarje skuldsedels förfallodag, men i anseende till andra mot Gagner angifna brott hänvisat målets fullföljd till vederbörlig domstol; hvarefter och sedan Gagner för dessa brott undergått ransakning vid Rådstufvurätten i Eksjö samt vid Södra och Norra Wedbo Häradsrätter, målet är vordet öfverlemnadt till Kongl. Göta Hofrätt, på hvars pröfning detsamma ännu berodde; att i anledning af Riksbankens mot regementsväbeln Sjögréen och kontorsskrifvaren Hörberg framställda påstående om ansvar och ersättning för delaktighet i Gagners förbrytelser, Stockholms Rådstufvurätt, genom dess förenämnda utslag, förklarar sig väl icke finna annat förhållande vara beträffande Sjögréen och Hörberg ådagalagdt, än att de, utan vetskap om Gagners brottslighet och om de ifrågakomna handlingarnes egenskap af falska, derå meddelat vittnespåskrift, men att då Sjögréen och Hörberg haft skäl att Gagner misstänka, fälldes de för det de Gagner på omförmälda sätt tillhandagått, att böta vardera 100 R:dr, hvarjemte de förpligtades att lika med Gagner, en för alla och alla för en, ersätta Riksbanken af de obetalda lånen 76,827 R:dr 26 öre, äfvensom derutöfver Hörberg att, lika med Gagner, en för båda och båda för en, godtgöra Riksbanken återstående 4,600 R:dr, och skulle jemte

kapitalbeloppen ränta från hvarje låns förfallodag af den ersättningsskyldige till Riksbanken erläggas; öfver hvilket Rådstufvurättens utslag, så vidt detsamma angår det Sjögréen och Hörberg ådömda ansvar, besvär blifvit hos Kongl. Svea Hofrätt och Riksbanken anförda, med yrkande, att de måtte kännas skyldige till ansvar såsom för delaktighet i Gagners brott, eller att åtminstone bötesansvaret måtte bestämmas till ett belopp, som stode i ett mera rättvist förhållande, än Rådstufvurättens beslut syntes innebära, till den synnerligt stora skada, som af Gagners brottslighet måste blifva en följd; varande detta mål ännu beroende på Kongl. Hofrättens pröfning; och slutligen att Bagge utöfver de 10,000 R:dr, som han, med afseende å den honom åliggande ersättningsskyldighet, enligt hvad hans hos Utskottet nu gjorda ansökning äfven innehåller, redan hos Riksbanken i obligationer nedsatt, under den 15 nästlidna Januari i enahanda afseende till styrelsen aflemnad bevis öfver i Riksbanken på depositräkning insatta 1,500 R:dr.

Sedan styrelsen derefter erinrat dels om den redogörelse, Bagge i sin till Utskottet ingifna skrift meddelat rörande de förhållanden, under hvilka han kommit att taga befattning med ifrågavarande lånehandlingar, och huru upptäckten af deras falska beskaffenhet genom honom egt rum, dels att Bagge, efter hvad han ock framhållit, grundat sin öfvertygelse om handlingarnes äkthet till stor del på förtroendet till de å desamma tecknade vederhäftighetsintyg, enär dessa voro afgifna af en person i sådan samhällsställning, som kronofogden Gagner innehade, och innefattade förhållanden, om hvilka han i denna sin ställning borde inom fögderiet bäst ega kännedom, liksom ock intygen till följd deraf kunde i viss mån tillerkännas laga verkan, yttrar styrelsen, att dessa omständigheter äfven syntes styrelsen förtjena synnerlig uppmärksamhet. Det vore känt, att Gagner i sin hemort åtnjöt mycket förtroende, och sådant hade han äfven lyckats att hos Diskontkontorets styrelse förvärfva och bibehålla icke minst derigenom, att han under loppet af många år, på grund af länsstyrelsens förslag, innehade uppdrag att vara Riksbankens ständige ombud inom Jönköpings län och, sedan denna befattning, såsom ansedd ej vidare behöflig, indragits, af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i länet tid efter annan förordnats att i åtskilliga konkurser, hvari Riksbanken egde fordringsanspråk, dess rätt och talan iakttaga, samt med nit och ordning fullgjort dessa uppdrag. Men hvad som utom Gagners å embetets vägnar meddelade vederhäftighetsbetyg, hvilkas tillförlitlighet därför ansågs vara höjd öfver hvarje tvifvel, bidrog att ytterligare stärka förtroendet till lånehandlingarnes riktighet, hade tvifvelsutän varit beskaffenheten af sjelfva vittnespåskrifterna; samtliga dessa påskrifter voro nemligen författade af Sjögréen eller af Hör-

berg, hvilkas stilar och namnteckningar sedan lång tid tillbaka voro såväl af Bagge som af vederbörande inom Diskontkontoret nogsamnt kända, och de hade jemväl blifvit undertecknade af dem begge, utom hvad angår endast tre förbindelser, å hvilka, efter hvad först under ransakningen uppdagades, Gagner, i anseende till Sjögréens tillfälliga bortovaro, under vittnesmeningen bredvid Hörbergs namn falskeligen tillsatt en sin förre tjenares, bankovaktmästaren Johanssons. Vare sig nu att Sjögréen och Hörberg egt medvetenhet om Gagners brottsliga förehafvanden, eller, såsom de inför domstolen enständigt påstått och bedyrat, saknat all kunskap derom och, utan att besinna det oriktiga och straffvärda i deras handlingssätt, allenast af oförstånd och i förlitande på Gagners redbarhet efterkommit hans begäran att komplettera och bevittna förbindelserna, oaktadt de derå af Gagner förut antecknade, af dem icke ens till namnen kände låntagare och löftesmän ej voro tillstädes, så stode det dock fast, att vittnenas underskrifter med endast ofvannämnda undantag voro fullkomligt riktiga; och då de såsom låntagare och löftesmän upptagna personers namnteckningar icke gifvo någon särskild anledning att sätta förbindelsernas riktighet i fråga, destomindre som i förevarande likasom i hvarje annat fall, då de å ett till Diskontkontoret för belåning inlemnadt dokument tecknade gäldenärer och deras namnteckningar äro alldeles okända — hvilket i synnerhet inträffar och måste inträffa, när personerna tillhöra den stora allmogeklassen, dit de, som funnos tecknade å ifrågavarande falska dokumenter, voro samtliga att hänföra — man hade att trygga sig uteslutande vid vittnenas och betygsutgifvarens påskrifter, så måste det erkännas, att både Gagners vederhäftighetsbevis och vittnesintygen af Sjögréen och Hörberg, de der begge, efter hvad Bagge i ansökningen uppgifvit, voro af honom väl kända och om hvilkas frejd och föregående vandel särdeles fördelaktiga vitsord under ransakningen äfven företeddes, skulle aflägsna hvarje misstanke derom, att dessa lånehandlingar, som för öfrigt i formelt afseende icke lemnade rum för någon anmärkning, på bedrägligt sätt tillkommit. Om jemte detta äfven toges i betraktande de särskilda omständigheter, som, enligt Bagges i ansökningen gjorda uppgifter, hvilkas sannfärdighet styrelsen ej egde skäl att betvifla, verkade till att hos honom befästa tron på Gagners så väl redlighet som betryggade ekonomiska ställning, kunde dennes omsider af en tillfällighet uppdagade brott, hvilket Bagge, så snart han derom fick anledning till misstanke, skyndade att genast angifva, räknas till en af de visserligen icke så sällsynta, men dock alltid djupt sorgliga tilldragelser, der den ene, under falskt sken af vänskap, genom list och bedrägerier uppsåtligen bereder den andras ofärd och förderf.

Styrelsen har vidare upplyst, att Gagners konkursmassa, hvori Riksbankens fordran blifvit behörigen bevakad, ännu är under utredning, men enligt ingången underrättelse, torde blifva slutredovisad i nästinstundande Maj månad, förutsatt att Häradsrättens blifvande dom öfver tvistiga kraf ej komme att öfverklagas, och att borgenärerne fattade beslut om försäljning på offentlig auktion af de 2 års arrendeinkomster, konkursmassan har för kronofogdebostället att uppbära. Såsom ofvan nämnts, kunde likväl de afträdda tillgångarne icke i något fall påräknas lemna större utdelning åt oprioriterade fordringsegare, än högst 25 procent, som å Riksbankens fordran skulle utgöra omkring 20,000 R:dr; och då Sjögréen och Hörberg befunde sig i så torftiga lefnadsvillkor, att all förhoppning saknades, att ens någon del af hvad som blifvit dem ålagdt att till Riksbanken gälda skall hos dem kunna uttagas, så komme den summa, som Bagge på grund af sin ansvarighet för lånehandlingarnes riktighet bör ersätta banken, sedan den beräknade utdelningen från Gagners konkurs influtit, att uppgå till mer än 60,000 R:dr.

Vid öfvervägande nu af frågan, om och i hvad mån utsigt förefunnes, att Bagge skulle kunna förmå att afbördas sig denna betydliga skuldsumma, hvilken komme att ytterligare ökas i den allt för sannolika händelse, att blifvande utdelningen från Gagners konkurs, af sysslomannen nu angifven till 20 à 25 procent, understege sistnämnda belopp, hade hos styrelsen kommit i betraktande att Bagge, som vore född år 1832 och år 1858 vunnit inträde i Riksbankens tjänst samt år 1864 konstituerades till kassaskrifvare, i denna egenskap åtnjöte en årlig inkomst af endast 1,650 R:dr, hade hustru och 3 minderåriga barn att försörja samt, enligt hvad han förklarar och erbjudit sig att med ed betyga, ej egde, utöfver sitt lösörebo, säkra beräkneliga tillgångar till högre värde än omkring 20,000 R:dr, deruti likväl inbegripet det belopp af tillsammans 11,500 R:dr, som han redan hos Riksbanken nedsatt; att, derest icke Bagge, hvilken sålunda vore oförmögen att gälda hela skulden, kunde deri beredas någon sådan lindring, att en uppgörelse blefve för honom möjlig att åstadkomma och Bagge följaktligen komme att fortfarande häfta för en betydlig gäld till Riksbanken, detta förhållande ej allenast, jemlikt banko-reglementets föreskrifter, måste lägga hinder i vägen för honom att inom verket vinna den vidare befordran, hvartill han eljest kunde ega utsigt, utan äfven nödga Diskontkontorets styrelse att underkänna hans ansvarighet för riktigheten af inlemnade lånehandlingar, i hvilket fall den omfattande kommissionsrörelse han under många år, efter hvad styrelsen hade anledning antaga, med ordning och påpasslighet ombesörjt, och som sannolikt utgjort hans hufvudsakligaste inkomstkälla, skulle komma att alldeles upphöra eller åtminstone i högst

väsentlig mån inskränkas; samt att, när Riksbanken, vid Bagges underlåtenhet att betala skulden, komme att i laga ordning göra sin rätt mot honom gällande, och han i följd deraf antagligen försattes i nödvändighet att afträda sina tillgångar till konkurs, men icke förmådde att sednast 6 månader efter det inställeledagen i konkursen inträffat till fullo gälda Riksbankens kraf, den för Bagge beklagliga följd skulle uppstå, att han, i enlighet med 114 § i banko-reglementet, blefve skild från sin innehavande tjänst och sålunda genom oförvållad olycka beröfvad frukterna af en oförvitlig 14:årig tjänstgöring inom banken, hvars egen fördel icke heller derigenom skulle i någon mån beredas, enär Bagge, bragt i omförmälda beklagansvärda ställning, sannolikt icke någonsin blefve i tillfälle att till större eller mindre del godtgöra bankens fordran.

Efter denna framställning om så väl beskaffenheten och sättet för utförande af de bedrägerier och förfalskningar, för hvilka Bagge fallit offer, som följderna af hans oförmåga att kunna till fullo gälda den högst betydliga ersättningssumma, hvarför han komme att till Riksbanken häfta, anhöll styrelsen att till Banko-Utskottets behjertande få öfverlemna den gjorda ansökningen. Ehuru i den föreställning att, vid betraktande af de både ovanliga och ömmande omständigheter, som i detta mål sig företedde, det anropande om förskoning, Bagge anhållit att till Riksdagen få framställa, icke skulle vara gjordt förgäfves, tvekade styrelsen likväl att afgifva något bestämdt förslag i fråga om huru långt en Bagge beviljad eftergift billigtvis kunde utsträckas. Endast det ville Styrelsen yttra, att, då en konkursmassa, hvarifrån oprioriterade fordringsegare erhålla femtio procent utdelning, i allmänhet torde kunna anses lemna snarare ett godt än ett dåligt resultat, så och i den händelse, att en sådan eftergift blefve Bagge förunnad, att han frikallades från vidare kraf af Riksbanken, derest han, inom någon viss lämplig tid, å Riksbankens ifrågavarande kapitalfordran till Banken erlade 25 procent, deri inberäknadt det belopp, som af honom redan blifvit i banken nedsatt, och ställde antaglig säkerhet därför, att hvad som i utdelning från Gagners konkurs kunde komma att understiga ytterligare 25 procent af berörda fordran blefve, så snart slutredovisning från konkursmassan erhållits, till banken inbetaldt, Riksbanken sannolikt skulle, med afseende å Bagges ekonomiska ställning, beredas större fördel, än om, med afslag å ansökningen, ingen lindring blefve honom medgifven och han i följd deraf måste drabbas af den hårda påföljd för hela sin återstående lifstid, som i sådant fall torde blifva oundviklig.

Utskottet anser för sin del de i denna sak meddelade upplysningarne ådagalägga icke allenast att Bagge vid utförandet af de honom utaf

Gagner lemnade uppdrag med låneansökningars ingifvande samt penningars uttagande varit fullkomligt okunnig om de af Gagner begångna bedrägerier, utan äfven att Bagge måste anses fullt ursäktad därför att han icke förr, än nu skett, misstänkt och upptäckt desamma. Vid sådant förhållande, och då Bagge visat sig villig att, så långt hans tillgångar förslå, fullgöra den betalningsskyldighet till Riksbanken, hvilken han genom Gagners oredliga och svekfulla förfaringssätt iråkat, finner Utskottet för sin del billigt, att denna betalningsskyldighet icke utkräfvdes på ett sådant sätt, att möjligheten för Bagge till framtida utkomst omintetgöres, och tillstyrker så mycket heldre, att en eftergift må beviljas Bagge, som, efter hvad såväl han sjelf, som äfven styrelsen för Diskontkontoret anfört, Bagge utan tvifvel eljest skulle bringas till fullständig ruin, utan att Riksbanken derigenom erhöle någon större, eller sannolikt ens så stor ersättning, som Bagge nu erbjudit sig att, mot frikallelse från vidare kraf, inom detta års utgång betala.

Utskottet har likväl härvid tagit i öfvervägande, huruvida Riksbanken borde åtnöjas med detta erbjudande, enligt hvilket banken, utöfver den utdelning, Gagners konkursmassa kan komma att lemna, skulle af Bagge erhålla inalles 20,000 R:dr, eller om, enligt hvad Diskontkontorets styrelse föreslagit, Bagge borde tillförbinda sig att dels å bankens fordran betala 25 procent, utgörande R:dr 20,356: 81, dels ställa antaglig säkerhet därför, att hvad som i utdelning från Gagners konkurs kunde komma att understiga ytterligare 25 procent af berörda fordran blefve till Banken inbetaldt.

Härvid har förekommit: att sanningsenligheten af Bagges uppgift, det hans tillgångar, förutom lösöreboet, icke uppgå till mer än 20,000 R:dr, ej bör betvivlas; att han, sedan han afstått dessa och måhända med sin ringa lön samt i öfrigt ganska ovissa möjligheter till annan inkomst får svårighet att bereda sig och sin familj medel till uppehälle, knappast kan antagas blifva i stånd att anskaffa antaglig säkerhet för fullgörande af en ytterligare betalningsskyldighet, helst då beloppet af denna är ovisst och kan blifva betydligt, i den väl möjliga händelse att Gagners konkursmassa lemnar en mindre utdelning, än hittills beräknats, samt att alltså detta sist berörda vilkor kan omintetgöra syftemålet att rädda Bagge från en ganska oförvållad ofärd; och med afseende på dessa omständigheter anser Utskottet både billighet och klokhet bjuda, att eftergiften sträckes något längre, än styrelsen för Diskontkontoret ifrågasatt.

Utskottet har därför stannat i den åsigt att, om Bagge fullgör det af ofta bemälda styrelse ifrågasatta första vilkoret, att nemligen till Riksbanken inbetala 25 procent af dess fordran i Gagners konkurs, han bör befrias

befrias från vidare kraf i och för nu förevarande ansvarsskyldighet; och hemställer fördenskull,

att Kassaskrifvaren A. Bagge, derest han före utgången af innevarande år, utaf den fordran, Riksbanken eger uti förre Krouofogden E. Gagners konkurs, eller 81,427 R:dr 26 öre, inbetalar tjugofem procent, utgörande 20,356 R:dr 81 öre, deri inberäknadt det belopp af 11,500 R:dr, som Bagge redan i Riksbanken ned-satt, må befrias från allt vidare kraf i och för den ansvarsskyldighet till Riksbanken han iråkat för af Gagner falskeligen skrifna och i Riksbanken belånade skuldförbindelser.

Stockholm den 26 Februari 1872.

J. v. Schwerin.

Utskottets Ordförande.
